

Нотаріальний практикум

Новели законодавства щодо порядку проведення ідентифікації, верифікації та вивчення клієнтів нотаріусом, які передбачені Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»

У зв'язку з набранням чинності Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII (далі – Закон № 1702-VII) та втратою чинності Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму» від 28 листопада 2002 року № 249-IV (далі – Закон № 249-IV) змінено порядок проведення нотаріусами як суб'єктами первинного фінансового моніторингу ідентифікації, верифікації клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта.

Зокрема, Закон № 1702-VII у новій редакції детально розшифрував, що означає ідентифікація, верифікація клієнта, вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта.

Ідентифікація клієнта – отримання суб'єктом первинного фінансового моніторингу від клієнта (представника клієнта) ідентифікаційних даних.

Верифікація клієнта – встановлення (підтвердження) суб'єктом первинного фінансового моніторингу відповідності особи клієнта (представника клієнта) у його присутності отриманим від нього ідентифікаційним даним.

Вивчення клієнта – процес отримання суб'єктом первинного фінансового моніторингу під час ідентифікації та/або в процесі обслуговування клієнта інформації щодо фінансового стану клієнта

та змісту його діяльності; проведення оцінки фінансового стану клієнта; визначення належності клієнта або особи, яка діє від його імені, до національних або іноземних публічних діячів, діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, або пов'язаних з ними осіб; з'ясування місця його проживання або місцеперебування чи місця тимчасового перебування в Україні (усіх даних щодо адреси місця проживання (перебування): назва країни, регіону (області), району, міста (села, селища), вулиці (провулка), номера будівлі (корпусу), номера квартири).

Уточнення інформації про клієнта – актуалізація даних щодо клієнта, в тому числі ідентифікаційних даних, шляхом отримання документального підтвердження наявності (відсутності) змін у них.

Відповідно до пункту 2 частини 2 статті 6 Закону № 1702-VII суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати ідентифікацію, верифікацію клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта у випадках, встановлених Законом.

Тобто ідентифікацію не потрібно проводити у всіх інших випадках вчинення нотаріальних дій, не встановлених Законом № 1702-VII.

Новим Законом № 1702-VII передбачені випадки, в яких нотаріус зобов'язаний здійснювати ідентифікацію та верифікацію.

Відповідно до частини 1 статті 8 Закону № 1702-VII виконання обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу забезпечується нотаріусами у разі, якщо вони задіяні у фінансовій операції для свого клієнта щодо:

- купівлі-продажу нерухомості;
- управління активами клієнта;
- управління банківським рахунком або рахунком у цінних паперах;

- залучення коштів для утворення юридичних осіб, забезпечення їх діяльності та управління ними;
- утворення юридичних осіб, забезпечення їх діяльності (включаючи аудит) чи управління ними, а також купівлі-продажу юридичних осіб (корпоративних прав).

На відміну від колишньої редакції Закону законодавець розшифрував, що під купівлею-продажем юридичних осіб також розуміється і купівля-продаж корпоративних прав.

Таким чином, ідентифікація клієнта, верифікація клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та уточнення інформації про клієнта здійснюються нотаріусом винятково лише у випадку посвідчення зазначених договорів (договорів купівлі-продажу нерухомості, договорів управління, установчих договорів, договорів купівлі-продажу юридичних осіб (часток у статутних капіталах господарських товариств, корпоративних прав). Усі інші обов'язки, які покладаються Законом № 1702-VII на нотаріуса як суб'єкта первинного фінансового моніторингу, виконуються нотаріусом тільки при посвідченні перелічених договорів.

Інші критерії для встановлення наявності або відсутності у нотаріуса обов'язку здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнта містяться у частині 3 статті 9 Закону, де передбачено, що ідентифікація та верифікація клієнта здійснюються у разі:

- встановлення ділових відносин;
- виникнення підозри;
- проведення фінансової операції, що підлягає фінансовому моніторингу;
- проведення разової фінансової операції без встановлення ділових відносин з клієнтами на суму, що дорівнює чи перевищує 150 000 гривень, або суму, еквівалентну зазначеній сумі, у тому числі

в іноземній валюті, банківських металах, інших активах.

Залежно від рівня ризику проведення фінансової операції ідентифікація, верифікація клієнта здійснюються також у разі проведення ним фінансової операції на суму, визначену частиною першої статті 15 Закону № 1702-VII (150 000 гривень), незалежно від того, проводиться така фінансова операція одноразово чи як кілька фінансових операцій, які можуть бути пов'язані між собою.

Нотаріус як суб'єкт первинного фінансового моніторингу відповідно до законодавства зобов'язаний на підставі поданих клієнтом (представником клієнта) офіційних документів або засвідчених в установленому порядку їх копій (якщо інше не передбачено Законом № 1702-VII) здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнта (представника клієнта).

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право витребувати, а клієнт, представник клієнта зобов'язані подати інформацію (офіційні документи), необхідну (необхідні) для ідентифікації, верифікації, вивчення клієнта, уточнення інформації про клієнта, а також для виконання таким суб'єктом первинного фінансового моніторингу інших вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Предбачено, що суб'єкти первинного фінансового моніторингу під час ідентифікації та верифікації резидентів встановлюють відомості, передбачені частиною 9 статті 9 Закону № 1702-VII.

Новим Законом, а саме частиною 10 статті 9, визначено перелік інформації, яку повинен встановити нотаріус як суб'єкт первинного фінансового

моніторингу під час ідентифікації та верифікації нерезидентів.

Ідентифікація та верифікація клієнта не здійснюються у разі вчинення правочинів між банками, зареєстрованими в Україні.

Однак, як і в Законі № 249-IV, з набранням чинності Закону № 1702-VII залишається невирішеним актуальне питання, чи має право нотаріус не здійснювати ідентифікацію та верифікацію банку у разі вчинення правочинів між банком, з одного боку, та фізичною або юридичною особою, з іншого.

Як і раніше, у разі, якщо клієнт (особа) діє як представник іншої особи чи від імені або в інтересах іншої особи, суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний згідно з вимогами статті та положеннями інших законів, що регулюють процедуру ідентифікації, ідентифікувати та верифікувати також особу, від імені або за дорученням якої проводиться фінансова операція, а також встановити вигодоодержувача. У разі, якщо особа діє як представник клієнта, суб'єкт первинного фінансового моніторингу повинен перевірити на підставі офіційних документів наявність у цієї особи відповідних повноважень, а також здійснити ідентифікацію та верифікацію такої особи.

Редакція Закону № 1702-VII вводить у процесі ідентифікації термін кінцевого бенефіціарного власника (контролера), для встановлення якого суб'єкт первинного фінансового моніторингу витребує у клієнта – юридичної особи інформацію та/або документи, що підтверджують наявність структури власності такого клієнта.

Відповідно до підпункту 20 частини 1 статті 1 Закону № 1702-VII кінцевий бенефіціарний власник (контролер) – це фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість

здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб, що здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які дають змогу визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління, або яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самостійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі; при цьому кінцевим бенефіціарним власником (контролером) не може бути особа, яка має формальне право на 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі, але є агентом, номінальним утримувачем (номінальним власником) або тільки посередником щодо такого права.

У Законі визначені дані, які повинен встановити нотаріус щодо кінцевого бенефіціарного власника (контролера), – відомості про фізичну особу, які включають прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) фізичної особи (фізичних осіб), країну її (їх) постійного місця проживання та дату (дати) народження.

Згідно з Типовою номенклатурою справ державної нотаріальної контори та приватного нотаріуса, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 22.12.2010 р. № 3253/5, документи щодо ідентифікації осіб, які провели фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу, та документи, що стосуються

ділових відносин з клієнтом, формуються у справу 02-48 та зберігаються 5 років.

Слід звернути увагу на те, що копії документів, на підставі яких нотаріусом здійснена ідентифікація осіб, відповідно до вимог чинного законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, зберігаються в інших справах, передбачених розділом 02 – «Вчинення нотаріальних дій» Типової номенклатури, термін зберігання яких становить 75 років.

Таким чином, припускаємо, що відсутність копій документів у справі 02-48, але їх наявність в інших справах, передбачених Типовою номенклатурою (наприклад, 02-01 «Договори відчуження житлових будинків та документи, на підставі яких вони посвідчувались»), не є порушенням вимог пункту 15 частини 2 статті 6 Закону 1702-VII.

Враховуючи вищевикладене, для забезпечення нормативного функціонування та належного виконання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Закону 1702-VII необхідно привести у відповідність до норм зазначеного Закону всі інші нормативно-правові акти з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Т. О. Іванова
начальник відділу нотаріату
Головного територіального управління
юстиції у Кіровоградській області